

Er landbrugets gæld et problem?

Landbrugets gæld er primært et problem for landbruget og vurderes ikke at have væsentlig indflydelse på samfundsøkonomien. I tilfælde hvor landbrugets gæld bliver en udfordring for den finansielle stabilitet, vurderes, at både årsag og løsning mere er relateret til kapitalmarkedsregulering end til landbruget.

JAKOB VESTERLUND OLSEN
 Institut for Fødevarer- og Ressourceøkonomi,
 Københavns Universitet
 E-Mail: jvo@ifro.ku.dk

MICHAEL FRIIS PEDERSEN
 Institut for Fødevarer- og Ressourceøkonomi,
 Københavns Universitet
 E-Mail: mfp@ifro.ku.dk

1. Indledning

Landbrugets gæld er høj, både hvis man sammenligner dansk landbrugs gæld med landbrugets gæld i andre lande, og hvis man sammenligner landbrugets gæld med indtjeningen i erhvervet. Spørgsmålet er, om det er et problem? - Hvornår det evt. er et problem? - Og hvem det er et problem for?

Landbrugets gæld har en vis interesse og politisk bevågenhed, dels fra erhvervets egne interesseorganisationer (Landbrug og Fødevarer, 2015), dels fra politisk hold og dels fra pressen.

Landbrugets gæld har således hyppigt været omtalt i de danske medier i de seneste år, f.eks. Jørgensen (2013), Senov (2015) eller Sørensen (2017). Varierende afgrænsninger af landbruget og den tilhørende gæld giver dog anledning til en vis forvirring i nogle tilfælde. Denne artikel vil redegøre for nogle af de typiske niveauer for opgørelse af landbrugets gæld. Efter denne afklaring omkring begreberne og niveauerne vil det blive diskuteret, hvornår landbrugets gæld bliver et problem, og hvem det bliver et problem for.

Hovedpointen er, at problemer med landbrugets gæld hovedsagelig er et problem for de landmænd, der har optaget for meget gæld. I anden række står de kreditorer, der måtte lide tab, det være sig leverandører, banker eller i mindre omfang realkreditinstitutioner. I det omfang bankers overlevelse kan blive truet af udlån til landbruget, og landbrugets gæld dermed kan true den finansielle stabilitet, kan der blive tale om et bredere samfundsøkonomisk problem. Hverken årsagen eller løsningen på dette samfundsøkonomiske problem er dog specielt knyttet til landbruget, men knyttet til kapitalmarkedsregulering eller mangel på samme.

2. Afgrænsninger af landbruget, landbrugets aktiver og gæld

Indledningsvis er det væsentligt at redegøre for nogle af de niveauer, landbrugets gæld opgøres på, og de kilder, der ligger til grund for disse opgørelser.

Det første niveau, som landbrugets gæld og indtjening ofte opgøres på, er for kategorien heltidslandbrug. Et heltidslandbrug er en driftsøkonomisk enhed, typisk karakteriseret ved et CVR-nummer, med et norm-arbejdsforbrug på over 1665 timer om året. Heltidsbrug repræsenterer ca. 91 pct. af den samlede produktionsværdi i landbruget opgjort i 2014 (Czekaj et al., 2015), de dyrker ca. 74 pct. af jordbrugsarealet, og de ejer ca. 53 pct. af jordbrugsarealet opgjort i 2014 (Danmarks Statistik, 2017a; 2017b; 2017c). Heltidslandbrugene står for langt størstedelen af den animalske produktion i Danmark. Den næste kategori er deltidslandbruget med en øvre grænse på de samme 1665 normtimer pr. år. Den nedre grænse for at blive betragtet som en landbrugsbedrift er ifølge Danmarks Statistik (2016) en omsætning (Standard Output) på €15.000 eller ca. 112.000 kr. og minimum et areal på 10 ha. Deltidsbedrifter står for ca. 9 pct. af den samlede landbrugsproduktion og dyrker 26 pct. af jordbrugsarealet, mens de ejer 24 pct. af jordbrugsarealet opgjort i 2014.

De to kategorier heltidsbrug og deltidsbrug udgør tilsammen den landbrugsproduktion, der repræsenteres i regnskabsstatistikker for landbruget. Som man vil bemærke ved ovenstående definitioner, er der en stor del af jordbrugsarealet, der hverken er ejet af heltids- eller deltidsbedrifter. Opgjort i 2014 er det hele 23 pct. af jordbrugsarealet, der er ejet af andre aktører end aktive landmænd. Denne jord forpagtes af de aktive landmænd. Den finansielle situation for bortforpagterne er dog forholdsvis ukendt, idet man ikke har regnskabsstatistik, der repræsenterer denne gruppe. Hovedparten af jorden, ejet af denne gruppe, formodes at være ejet af forhenværende landmænd, der har bortforpagtet deres ejendom, og af personer, som har købt en landbrugsejendom med boligformål. Afhængig af, hvordan afgrænsningen af landbruget laves, giver det dermed forskellige niveauer for landbrugets samlede gæld, præsenteret i Tabel 1.

Table 1. Landbrugets gæld opdelt efter forskellige afgrænsninger af landbrug. Kilde: (Danmarks Statistik, 2017a; 2017b; 2017c); (Finanstilsynet, 2017)

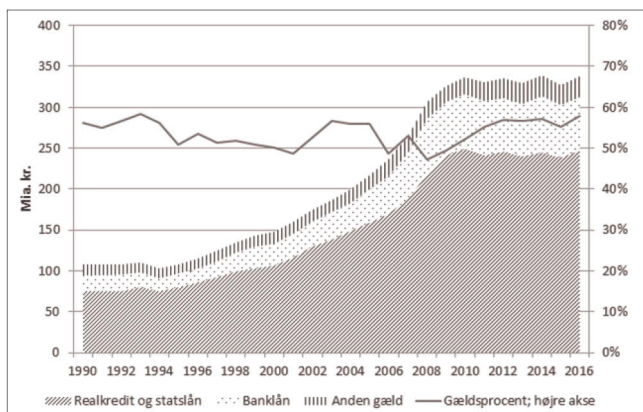
Opgjort pr. ultimo 2014	Heltid	Deltid	Landbrug	Ejendomskategori landbrug	Ejere der ikke er rep. i regnskabsstatistik
Realkreditgæld, mia. kr.	188	57	245	280	35
Gæld i alt, mia. kr.	265	73	339	?	?
Ejet jordbrugsareal, 1000 ha	1.346	596	1.942	2.517	575

Der er ca. 18.000 deltidsbedrifter og ca. 10.000 heltidsbedrifter i Danmark. Der er dog mere end 90.000 enkeltpersoner, der er ejere eller medejere af landbrugsejendomme eller ubebyggede landbrugslodder i Danmark (Pedersen 2016).

3. Udviklingen i landbrugets gæld

For landbrug baseret på definitionen i regnskabsstatistikken er landbrugets samlede gæld opgjort for 1990 til 2016 vist i Figur 1, hvor det fremgår, at gælden er steget betragteligt i perioden op til finanskrisen. Kurven i samme figur viser landbrugets gældsprocent aflæst på højre akse. I takt med jordprisfaldet i starten af finanskrisen steg gældsprocenten væsentligt, men for hele perioden har gældsprocenten ligget i intervallet 47 til 58 procent. Under den kraftige gældsopbygning i starten af 00'erne var der ikke væsentlig stigning i gældsprocenten, fordi aktivernes værdi samtidig steg.

Pointen med Figur 1 er, at landbrugets gæld skal ses i forhold til de bagvedliggende aktiver. Samtidig er det også relevant at vurdere landbrugets gæld i forhold til den forventede indtjening på lang sigt, men her er det jf. ovenstående vigtigt at kende alle de indkomstkilder, der ligger til grund for at kunne tilbagebetale landbrugets gæld, som f.eks. lønindkomst. Derudover skal indkomsten i landbruget betragtes over en årrække, da produktionsværdien af landbrugsprodukter i Danmark i høj grad er dikteret af svingende priserne på korn, svinekød, mælk og minkskind. Med de mere svingende priser, der generelt har været siden den globale finanskrisen, er gælden på mange af de hårdst gældsatte landbrug et problem, både for den enkelte landmand, men også for kreditgiverne.

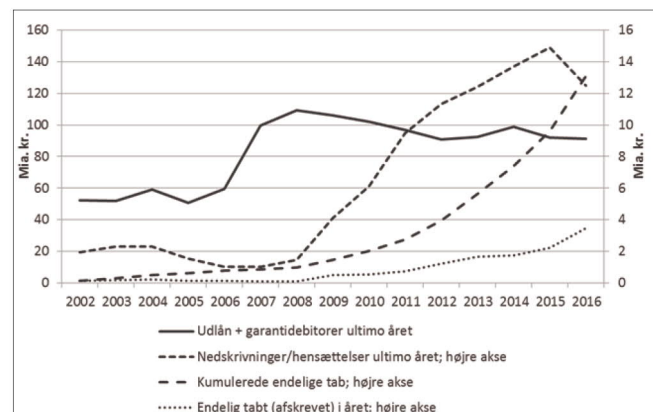
Figur 1. Pengeinstitutternes hensættelser og endelige tab på landbrug, skovbrug og fiskeri fra 2002 til 2016. Kilde: (Finanstilsynet, 2017)

Et andet aspekt, som ikke altid fremgår lige tydeligt, er en stor heterogenitet i landbrugets gældsætning, hvor der er en række bedrifter, som er hårdt gældssatte, mens der også er en række

bedrifter uden stor gæld. Olsen (2015) har analyseret landbrugets gældsætning med henblik på at vurdere, hvor mange bedrifter, der var på randen af konkurs. Denne analyse afspejler en høj grad af heterogenitet i landbrugets gældsætning med mange malkekvægsbedrifter og svinebedrifter med høj gæld, men omvendt også mange planteavlsbedrifter, som ikke er så hårdt gældsatte. Der er desuden en tendens til, at bedrifter med høj gældsprocent er større end gennemsnittet.

4. Er landbrugets gæld et problem for den finansielle stabilitet?

Pengeinstitutterne har siden starten af finanskrisen lidt relativt store tab på landbrug og foretaget relativt store nedskrivninger på landbrug (inkl. skovbrug og fiskeri), hvilket bliver opgjort af Finanstilsynet (2017). Figur 2 illustrerer udviklingen i udlån, nedskrivninger, hensættelser og tab fra 2002 til 2016, hvor den fuldt optrukne kurve viser det samlede udlån til landbrug aflæst på venstre akse. Umiddelbart forud for finanskrisen steg pengeinstitutternes udlån til landbrug, skovbrug og fiskeri (figur2) fra et niveau under 60 mia. kr. til over 100 mia. kr. Den nederste kurve illustrerer de endelige tab i året, dvs. hvor pengeinstituttet ikke har mulighed for at få lånet tilbagebetalt f.eks. i forbindelse med konkurs eller tvangsauktion. Frem til 2008 var beløbet meget lavt, og det er gradvist steget år for år, så det årlige tab er 3,4 mia. kr. i 2016. Kumuleres dette tab fra 2002, viser den tredje kurve, at de samlede endelige tab i perioden er ca. 13 mia. kr. Endelig viser den sidste kurve den årlige status på nedskrivninger og hensættelser. Hvert år frem til og med 2015 har nedskrivninger og hensættelser været højere end det foregående år, hvorefter kurven er knækket til 2016.

Figur 2. Udviklingen i landbrugets gæld og egenkapital fra 1990 til 2016. Kilde: (Danmarks Statistik, 2017a; 2017d)

Udover pengeinstitutterne har også realkreditinstitutterne tabt penge på landbrug, men da de står først i pantrækkefølgen, lider realkreditinstitutterne typisk ikke så store tab. Ultimo

2016 var udlånet til landbrugsejendomme (matrikulært defineret) på 279 mia. kr., og nedskrivninger udgjorde 1,9 mia. kr., dvs. nedskrivningerne udgjorde ca. 0,7 procent af det samlede udlån, hvilket ikke vurderes at udgøre et problem for realkreditinstitutterne (Finanstilsynet 2017).

Hvis den finansielle stabilitet trues af udlån til landbrug, er der tale om et væsentligt samfundsøkonomisk problem, der stort set rammer alle borgere i samfundet, enten direkte eller indirekte. Landbrugets gæld kan altså blive et samfundsøkonomisk problem, hvis landbrugets gæld kan vælte banker og erodere tilliden til det danske banksystem blandt "Funding"-kilderne. Listen over pengeinstitutter, som er gået konkurs i forbindelse med finanskrisen, er lang, og landbrugets gæld har spillet en væsentlig rolle i nogle af disse konkurser (Erhvervs- og Vækstministeriet, 2013). Udlån til landbrug har dermed været et problem i forhold til den finansielle stabilitet for visse banker i den tidlige fase af finanskrisen til trods for, at den bundne kapital i landbruget udgør en meget lille andel af de samlede udlån fra pengeinstitutterne. Hverken årsagen til eller løsningsen på bankernes følsomhed overfor tab på landbrug er dog specifikt relateret til landbruget, men mere relateret til kapitalmarkedsregulering og visse bankers adfærd. Andre brancher, f.eks. udlejningsejendomme, har også truet visse bankers eksistens, men igen er problemet ikke specifikt relateret til branchen, men til kapitalmarkedsregulering og bankernes adfærd.

5. Er landbrugets gæld et problem for landbruget?

Det er selvsagt et problem for den enkelte landmand at have en meget høj gæld i forhold til aktivernes værdi og/eller i forhold til indtjeningen, da det medfører risiko for konkurs og/eller tvangsauktion.

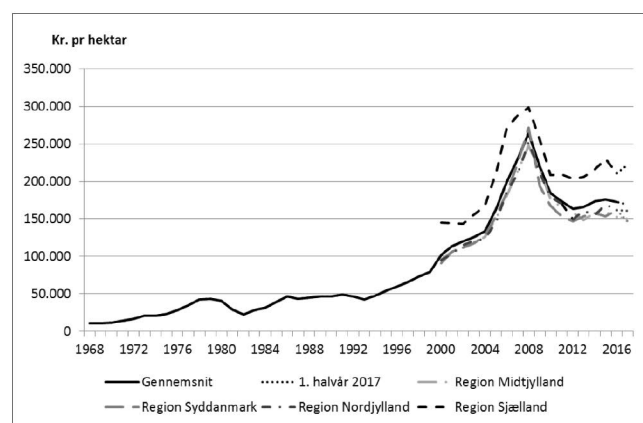
Det er typisk de unge og de midaldrende landmænd, der er kommet i klemme under finanskrisen, mens de ældre landmænd generelt ikke er så hårdt ramt direkte, idet de ældste landmænds investeringsniveau var relativt lavt op til krisen. Denne gruppe af landmænd er dog blevet ramt indirekte gennem landbrugets ejendomsmarked, hvor værdien af landbrugsejendomme faldt med ca. 40 pct. i forbindelse med finanskrisen (Figur 3), og det var et hårdt slag for deres pensionsopsparring i jord.

I forhold til landbrugets fremtidige produktion kan gældssituationen i landbruget opfattes på flere måder. For det første indikerer gældssituationen og det lave aktuelle investeringsniveau de aktuelle vanskeligheder ved at gældsfinansiere yderligere investeringer i landbruget. Gælds niveauet i landbruget er dog også et udtryk for, at der generelt var et finansieringssystem med relativ let adgang til kapital i Danmark, hvor der var tiltro til landbruget, og hvor der derfor var mulighed for at låne penge til en lav rente med pant i landbrugsaktiver. Samtidig var der en relativ liberal lovgivning og kultur omkring ejerskab til landbrugsjord, så en stor del af jorden er ejet af de landmænd, der dyrker den, på trods af en kraftig strukturudvikling. Landbrugets gæld er altså en (knap så attraktiv) medgift til

et meget tilpasningsdygtigt landbrug i forhold til landbruget i mange andre vesteuropæiske lande.

Når man gør landbrugets gæld til et problem, er det vigtigt at huske, at man ikke ville have haft det moderne og produktive landbrug, vi har i dag, uden denne gældsætning. I det omfang gældsopbygningen er udtryk for, at der var investeret i produktive aktiver (stalde, maskiner, besætninger), så indikerer det, at der skete en fornyelse og udvidelse af landbrugsaktiverne, så der generelt i landbruget var en moderne maskinpark og et moderne staldapparat omkring finanskrisens udbrud. Olsen og Pedersen (2014) angiver produktive investeringer til at udgøre ca. 40 pct. af gældsopbygningen mellem 2005 og 2009. Danmarks Statistik (2017e; 2017f) opgør m2 fuldførte avls- og driftsbygninger, hvilket har ligget i niveauet mellem 1 og 1,5 mio. m2 i start halvfemsene og efter finanskrisen, mens det fra slut halvfemsene og frem til starten af finanskrisen i 2008 lå i niveauet 2 til 2,5 mio. m2 årligt. Dette indikerer en kapacitetsopbygning i landbruget op til finanskrisen. Med dette perspektiv er det ikke umiddelbart et stort problem, at landbrugets gæld er steget, da den har affødt kapaciteten til en øget produktion. I det omfang kapaciteten blev opbygget under højkonjunktoren, er der dog en risiko for, at kapaciteten er købt for dyrt, idet priserne for byggeri var opskruede.

En del af landbrugets gældsopbygning er relateret til ejendomsomsætning og strukturudviklingen i erhvervet. Dette er ikke i sig selv produktive investeringer, mængden af landbrugsjord er den samme, men det kan danne grundlaget for andre produktive investeringer f.eks. i den animalske produktion. Når det enkelte landbrug ekspanderer, bliver en forhenværende landmand købt ud, hvorved dennes egenkapital forsvinder fra erhvervet og hovedsagligt bliver erstattet med gæld. Udviklingen i jordprisen i løbende priser fra 1968 frem til 2017, er vist i Figur 3 med illustration af den regionale udvikling siden 2000.

Figur 3. Udviklingen i jordprisen de sidste 50 år med regional udvikling fra 2000. Kilde: (Danmarks Statistik, 2017g) (SKAT, flere år)

Olsen og Pedersen (2014) angiver ejendomsomsætning til at udgøre ca. 23 pct. af gældsopbygningen mellem 2005 og 2009. Den del af landbrugets gældsopbygning, der er relateret til

omsætning af landbrugsejendomme til høje priser, er naturligvis et problem for den enkelte landmand og for erhvervet mere generelt. Set fra et samfundsøkonomisk synspunkt er der dog mere tale om et omfordelingsspørgsmål. I det omfang, typisk ældre, landmænd solgte deres ejendomme til høje priser, er disse penge ikke forsvundet, men er sivet ud i den bredere økonomi.

Olsen og Pedersen (2014) angiver, at de resterende ca. 36 pct. af gældsopbygningen mellem 2005 og 2009 relaterer sig til finansiering af løbende tab på drift og finansiering for visse bedrifter og til investeringer uden for landbruget (herunder landbrugsinvesteringer i udlandet).

Fra 2009 og frem har landbrugets samlede gæld været bemærkelsesværdig stabil (Figur 1). I denne periode har der været fokus på landmændenes brug af finansielle instrumenter (Pedersen et al., 2014). Af Iversen (2017) fremgår det, at landmændenes samlede forventede tab på fastrenteswaps er i omegnen af 13 mia. kr. fra 2009 og frem til i dag.

Den del af landbrugets gæld, som er blevet anvendt til at finansiere investeringer til opskruede priser, og gælden opbygget ved uheldigt brug af finansielle instrumenter er problematiske for landbruget som helhed, men er især et problem for de forgældede landmænd, hvis handlefrihed og investeringsmuligheder er væk.

Landbrugets gæld har efter finanskrisen været medvirkende til, at der ikke er blevet investeret i moderne produktiv kapacitet i samme omfang, som det eksisterende produktionsapparat er blevet afskrevet.

Efter finanskrisen er der kommet langt højere differentiering i prisen på finansielle ydelser i form af administrationsbidrag og rentemarginale afhængigt af den risiko, den enkelte landmand eksponerer realkreditinstituttet eller banken for. Dette kommer blandt andet til udtryk ved relativt høje stigninger i administrationsbidrag på realkreditgæld for kunder med høj gearing. Investeringer, som før finanskrisen virkede rentable (for en højt gearet landmand), ser ikke nødvendigvis rentable ud i dag, fordi risikopræmien på finansieringen i dag er væsentligt højere og kalkulationsrenterne, der indgår i rentabilitetsberegningerne, derfor også kan være højere på trods af lavere markedsrenter.

Prissignalerne i de finansielle markeder var forskruede op til finanskrisen, og man bør ikke være overrasket over, at visse landmænd har reageret på disse prissignaler ved at påtage sig mere risiko, end godt var. Når prissignalerne er blevet normaliseret efter finanskrisen, er der naturligvis nogle landmænd, der er kommet i klemme.

Landbruget kan i dag være i en situation, hvor der underinvesteres på grund af kreditbegrænsninger. Omvendt er det

sandsynligt, at landbruget delvist er i denne situation, fordi man kommer fra en situation med overinvesteringer pga. (for) let adgang til kredit. Disse over- og underinvesteringer skal dog ses i det rette lys. Sammenlignes dansk landbrugs finansiering med landbrugsfinansiering i resten af verden, lader det til, at man kan vælge mellem en permanent tilstand med underinvesteringer eller en tilstand, som den danske, hvor der veksles mellem moderate overinvesteringer og moderate underinvesteringer. I det lys bør dansk landbrugsfinansiering og dansk landbrugs gæld ikke skabe de store bekymringer for samfundsøkonomien, idet alternativerne kan være værre.

6. Behov for mere egenkapital

I Danmark har der været tradition for, at ejerskabet til jord skiftede hænder, når en landmand gik på pension og blev købt af den udøvende landmand (selveje), men med de stigende bedriftsstørrelser sammenholdt med et meget kapitaltungt erhverv bliver det stadig sværere at løfte investeringen for den udøvende landmand.

Da adgangen til yderligere gæld er vanskelig, er interessen for ekstern egenkapital til erhvervet blevet øget. Denne kan komme i form af kapital fra enten danske eller udenlandske investorer (Attrup, 2015), som ønsker at have landbrugsjord som en del af deres investeringsportefølje.

Bortforpagtning af landbrugsjord fra denne type af investorer kan ses som tiltrækning af ekstern egenkapital. Oftest er det dog tidligere landmænd, som vælger at bortforpagte jorden, hvorfor man mere revisende kan se det som en form for tilbageholdelse af egenkapitalen i erhvervet. Udviklingen i det bortforpagtede areal er steget støt gennem de seneste mange år. I starten af 1980'erne var det kun knap 17 pct. af jorden, som var bortforpagtet, mens det i 2016 var 36 pct.¹, som var bortforpagtet.

Forfatterne forventer en fortsat stigning i det bortforpagtede areal i Danmark, blandt andet baseret på et højt egenkapitalkrav i forbindelse med køb af landbrugsbedrifter. Fremtidige landmænd kan have en interesse i at koncentrere deres egenkapital i den animalske produktion og en lille andel af jorden, og derved forpagte en større andel af den dyrkede jord end i dag. Dermed forventer vi, at udviklingen i koncentrationen af jordejerskabet fortsat vil være langsommere end landbrugets strukturudvikling.

7. Er landbrugets gæld et samfundsøkonomisk problem?

Som det er diskuteret ovenfor, kan landbrugets gæld være en del af et samfundsøkonomisk problem, i det omfang landbrugets gæld er med til at true den finansielle stabilitet. Hvis man kommer i en sådan situation, er det dog ikke i landbruget, man skal finde hverken løsningen af eller årsagen til et sådant problem, men i kapitalmarkedsreguleringen og i adfærden blandt aktørerne i det finansielle miljø.

NOTE 1 I denne andel er inkluderet landmænd, som forpagter jord af andre landmænd, og derfor er tallet højere end de 23 pct. af jorden, som er ejet af ikke-landmænd.

Landbrugets gæld kan have indflydelse på den samlede landbrugsproduktion og produktivitetsudvikling og dermed potentielt indflydelse på den samlede samfundsøkonomiske produktion og produktivitetsudvikling. Lokalt kan landbrugets gæld med medfølgende konkurser have kaskadeeffekter, da leverandører og samarbejdspartnere ofte kan lide økonomiske tab på usikrede fordringer.

I det omfang prissignaler i udlånsmarkedet bliver fordrejet, som de gjorde før finanskrisen, kan det have medført overinvesteringer og dårlig allokering af ressourcerne i samfundet. Omvendt kan den nuværende situation med beskeden risikoappetit medføre, at der ikke tages chancer nok, og produktivitets-

udviklingen dermed bliver langsommere. En forventning om, at landbrugets adgang til kredit er så perfekt afstemt, at der hverken bliver overinvesteret eller underinvesteret, virker dog urealistisk, og målet bør derfor snarere være, at landbrugets investeringer kan veksle mellem en tilstand af moderate over- og underinvesteringer.

Overordnet set anses landbruget gæld og landbrugets adgang til finansiering ikke for at udgøre noget væsentligt samfundsøkonomisk problem. Dette betyder ikke, at finansiering ikke spiller en rolle for udviklingen i erhvervet, men at erhvervet, trods alt, spiller en beskeden og integreret rolle i samfundsøkonomien.

REFERENCER

- Attrup, L. (2015, 2015-07-21). Velhavende udlændinge opkøber danske gårde i rekordtempo. Finans.dk. <http://finans.dk/finans/erhverv/ECE7781897/Velhavende-udl%C3%A6ndinge-opk%C3%B8ber-danske-g%C3%A5rde-i-rekordtempo/?ctxref=ext>
- Czekaj, T. G., Olsen, J. V., Pedersen, M. F., & Schou, J. S. (2015). Jordbrugets indtjening, produktion og faktorforbrug. http://curis.ku.dk/ws/files/153610590/Landbrugets_konomi_2015_2_udgivet.pdf
- Danmarks Statistik (2016). Regnskabsstatistik for Jordbrug. Danmarks Statistik. www.dst.dk/Publ/RegnSkabJordbrug
- Danmarks Statistik (2017a). www.statistikbanken.dk/JORD1
- Danmarks Statistik (2017b). www.statistikbanken.dk/JORD2
- Danmarks Statistik (2017c). www.statistikbanken.dk/JORD3
- Danmarks Statistik (2017d). www.statistikbanken.dk/REGNLA2
- Danmarks Statistik (2017e). www.statistikbanken.dk/LBF2
- Danmarks Statistik (2017f). www.statistikbanken.dk/JB2
- Danmarks Statistik (2017g). www.statistikbanken.dk/EJEN77
- Erhvervs- og Vækstministeriet (2013). Den Finansielle Krise i Danmark - årsager, konsekvenser og læring. <http://em.dk/~media/files/2013/rapport-fra-udvalget-om-finanskrisens-rsager.ashx>
- Finanstilsynet (2017). Statistik om sektoren. <https://finanstilsynet.dk/da/Tal-og-Fakta/Statistik/Statistik-om-sektoren/2016/Penge2016>
- Iversen, A. J. (2017, 2017-10-19). Swaps har kostet landmænd mere end 10 års indtjening. Landbrugsavisen. <http://landbrugsavisen.dk/swaps-har-kostet-landmaend-mere-end-10-ars-indtjening>
- Jørgensen, S. (2013, 2013-10-21). Landmænd skylder milliarder i banken. tv2.dk. <http://nyheder.tv2.dk/nyheder/article.php/id-72215138:landm%C3%A6nd-skylder-milliarder-i-banken.html>
- Landbrug og Fødevarer (2015). Landbrugets Kapitalforhold - 2014. www.lf.dk/tal-og-analyser/kapitalforhold/landbrugets-kapitalforhold-2015
- Olsen, J. V. (2015). Opdateret notat om konkurser og landbrugsbedrifter på randen af konkurs. http://curis.ku.dk/ws/files/153342655/IFRO_Udredning_2015_46.pdf
- Olsen, J. V., & Pedersen, M. F. (2014). Finansieringsforhold i dansk landbrug. http://curis.ku.dk/ws/files/130291484/IFRO_Udredning_2014_22.pdf
- Pedersen, E. H., Buchholst, B. V., & Drejer, P. A. (2014). Kvartalsoversigt, 2. kvartal 2014. Vol. 53. Dansk Landbrug: Danmarks Nationalbank. <http://www.nationalbanken.dk/da/publikationer/Sider/2014/06/Kvartalsoversigt,-2--kvartal-2014.aspx>
- Pedersen, M. F. (2016). Ejer- og generationsskifte i dansk landbrug: Drivere og barrierer for ejer- og generationsskifter. http://curis.ku.dk/ws/files/169010270/IFRO_Udredning_2016_23.pdf
- Sennov, S. (2015, 2015-12-15). Landbrugets gæld stiger til nyt rekordniveau. FødevarerWatch. http://foedevarewatch.dk/Landbrug_Fiskeri/article8298270.ece
- SKAT (Flere år). Statistik for ejendomsvurdering. Salgsstatistik. <http://www.skat.dk/SKAT.aspx?oId=400337&vId=205358&i=1&action=open>
- Sørensen, B. H. (2017, 2017-03-14). Gælden stiger fortsat - danske landmænd skylder næsten 380 milliarder. Berlingske Business. <https://www.business.dk/foedevare/gaelden-stiger-fortsat-danske-landmaend-skylder-naesten-380-milliarder>